

Murray Smith

Rysslands krig i Ukraina och den europeiska vänstern

Från *Europe Solidaire Sans Frontières* och *Links International Journal of Socialist Renewal*
16 juli 2023

[Artikelförfattaren ingår i ledningen för *déi Lénk* ("Vänstern") i Luxemburg och en av dess representanter i Europeiska vänsterpartiets styrelse. OBS: Noterna nedan är tillfogade av MF]

Kriget i Ukraina har kastat ett skarpt ljus över den radikala vänstern i Europa och visat såväl dess bästa som dess sämsta sidor. Å ena sidan, en internationalistisk reaktion av solidaritet med Ukraina. Å andra sidan, ett "fredsläger" av pacifister, men framför allt sekterister, för vilka USA-imperialismen under alla omständigheter är huvudfienden. Mer än någon fredsrörelse handlar det om en rörelse utan förmåga till solidaritet med Ukraina. Mer om detta längre fram.

Låt oss börja med några tankar om krig. Vi kan vara mot krig i allmänhet. Vi kan anse att vi måste komma bort från detta barbariska sätt att lösa konflikter. Vi kan anse att det är möjligt i det rådande kapitalistiska samhället, eller att kapitalismen måste avskaffas för att få stopp på krig. Men historiskt, och åter idag, har vänstern aldrig ställts inför krig i allmänhet, utan inför reellt existerande krig, specifika krig, som följt på varandra utan att alltid ha samma karaktär. Varje krig måste därför analyseras utifrån sina särdrag. Det finns inga paroller som står över tid och rum, giltiga för alla krig. Det är inte på grund av att Lenin eller Luxemburg eller Liebknecht talade om revolutionär defaitism, eller sade att fienden fanns i det egna landet, som vi nu kan pumpa ut sådana paroller oavsett krig, oberoende av sammanhanget.

Första världskriget var en inom-imperialistisk konflikt om fördelning av territorium, naturtillgångar och marknader. De som vägrade stödja de egna imperialisterna gjorde rätt. Och historien skulle ge dem rätt. Agerandet 1914 av en liten minoritet internationalister ledde till strejker, myterier, masspartier och revolutioner. Men sedan 1914 har inget krig varit någon direkt upprepning av första världskriget och det har inte dugt att direkt upprepa slagorden från 1914. I alla krig för nationell frigörelse från kolonialmakterna har det stått klart att det varit nödvändigt att stödja upproren i kampen för självständighet. Detta gäller också när imperialistiska makter angripit självständiga stater. På 1930-talet stödde vänstern därför Kina mot Japan

och Etiopien mot Italien. Och mera i nutid Irak mot USA. Detta trots att de länderna styrdes av regimer som vänstern inte kunde stödja i övrigt.

I allmänhet är vänstern inte tvungen att ta ställning i inbördeskrig i andra länder. Men i vissa fall måste man det av politiska hänsyn. Det var givetvis nödvändigt att stödja Sovjetryssland mot de Vita och de imperialistiska arméer som hjälpte dem. Och i Spanien mellan 1936 och 1939 pågick, utan att gå in på alla politiska komplikationer, ett krig mot fascismen där republiken måste stödjas mot francosidan, oavsett uppfattning om folkfrontsregeringen. Och så skulle det ha sett ut även om francosidan inte haft stöd av Tyskland och Italien. Omedelbart efteråt kom Andra världskriget, som var betydligt mer komplicerat (och mer globalt) än det första. Och som reste politiska och taktiska problem som det inte går att gå närmare in på här. Men klart är att revolutionär defeatism och att fienden fanns i det egna landet inte gick att tillämpa då. Det var inte likgiltigt ifall man levde i en borgerlig demokrati eller under nazismens ok. Många länder i Europa fick bittert erfara detta.

Det som måste vara vägledande är att vi tjänar de utsugna och förtryckta, de som vill befria sitt land från kolonialism eller andra former av övermakt, eller vill försvara sitt land mot angrepp. Vi måste tänka i termer av folk och klasser, inte block eller intressesfärer, som bara är de härskandes verktyg för att förtrycka små stater. Där måste vi sätta politisk handling i förgrunden, inte geopolitiska konstruktioner.

Det nu pågående kriget är egentligen alls inte komplicerat. Ett land, Ukraina, som tillhört det ryska imperiet, blev invaderat av Ryssland, den aktuella formen för det imperium man vill återskapa. Oavsett om man benämner Ryssland som ett imperium, imperialistiskt, eller något annat, går det inte att komma undan att Ryssland startade kriget i syfte att underkua Ukraina.

Inte ens de som vägrar att stödja Ukraina kan förneka invasionen. Därför försöker de hitta ursäkter. Ja, Ryssland har invaderat, men det var hotat, omringat, provocerat, och var därför tvunget att försvara sig. Och sedan bygger de upp en hel konstruktion som går ut på att visa att kriget i själva verket förs av USA och Nato å ena sidan och Ryssland å den andra. Och när ukrainarna gör motstånd mot invasionen? Bara schackpjäser i ett ”krig via ombud”.

En röra som nästan får en att tro att Ryssland varit för fred och aldrig skadat någon. Men i själva verket är det ett ytterst reaktionärt, repressivt och aggressivt land i Europa. Och det är arvingen till sekler av krig och annekteringar av ett imperium, som Marx alltid betecknade som Europas gendarm, en gendarm för folken i Europa. Och vad Lenin beträffar under-skattade han aldrig den reaktionära kraft som utgjordes av storrysk chauvinism.

Inom vänstern i Europa kan vi i varje fall vara eniga om tre saker:

- Ryssland invaderade Ukraina den 24 februari 2022.
- För att försvara sig mot denna invasion har Ukraina tagit mot avsevärda mängder vapen, från länder inom den nordatlantiska alliansen (Nato) men framför allt från USA.
- Nato har sedan 1990-talet utvidgats österut, inte minst genom att inlemma länder som tidigare tillhörde Warszawapakten plus tre tidigare Sovjetrepubliker, de baltiska staterna Lettland, Litauen och Estland.

Utifrån detta kan vi komma fram till skilda, rent av motsatta, analyser och slutsatser. Men de som försöker relativisera eller rent av förneka Rysslands skuld till kriget måste också förneka vissa fakta och hitta på andra.

Ryssland invaderade

Varför invaderade Ryssland Ukraina?

Huruvida invasionen strider mot internationell rätt är helt sekundärt, hur sant det än må vara. Det avgörande är att Ryssland, ett imperium, en imperialistisk härskarmakt i århundraden, inte accepterar att republikerna i det forna Sovjetunionen, självständiga sedan 1991, ska undandra sig dess kontroll. Framför allt har man aldrig riktigt velat erkänna Ukrainas självständighet. Ryssland har alltid, som minimum, velat ha en regering i Kyiv som lyder dess order, utan att ändå utesluta annekteringen av hela eller delar av det landets territorium. Och det har man också alltmer öppet uttalat.¹

Ukraina hade varit en del av tsarimperiet, ”nationernas fängelse”. Det var Lenin som karakteriserade det så och som också sade: ”Vad Irland var för England har Ukraina blivit för Ryssland: exploaterat till det yttersta, utan att få något i gengäld.” Förutom den ekonomiska exploateringen rådde under tsarismen också förbud mot ukrainska språket och nedtryckande av allt som kunde vara uttryck för ukrainsk identitet, kulturellt och politiskt. Efter en kort tid på 1920-talet då ukrainska språket och kulturen uppmuntrades satt den stalinistiska kontrarevolutionen stopp för detta. Mellan hungersnöd och terror var 1930-talet ett mörkt årtionde, följt av krig.

Trots denna bakgrund försöker en del inom vänstern få oss att tro att om Putin gick ut i krig berodde det på Natos utvidgning österut, som han såg som ett hot och som var det han reagerade mot.

I själva verket finns det gott om belägg för att Putin visste exakt vad han ville, han var inte tvingad eller provocerad av någon. Vi kan börja med hans famösa yttrande 2005 om att ”Sovjetunionens upplösning var 1900-talets största geopolitiska katastrof”. Geopolitisk, inte samhällelig. Det han ville (sedan långt före 2005 och fortfarande vill) är att återerövra kontroll över det territorium som utgjorde Sovjetunionen, vilket mer eller mindre motsvarade det som utgjorde tsarimperiet. Och det är detta imperium som han vill återskapa. Inte nödvändigtvis genom annektering av de forna delrepublikerna, utan genom att kontrollera dem. Och dessutom återskapa den intressesfär Stalin upprättat i Europa 1945. Ukraina intar en central roll i detta projekt. Som Zbigniew Brzezinski, Carters och Obamas rådgivare, sade: ”Utan Ukraina upphör Ryssland att vara ett eurasiatiskt imperium.” För vi får aldrig glömma att Ryssland inte är någon nationalstat, utan just ett imperium.

I Putins vision och i hans planer fanns det därmed inte någon plats för ett självständigt Ukraina, i synnerhet ett som alltmer började närma sig Väst.

Euromajdan

Före den 24 februari var det 2014. Klyftan mellan delar av vänstern i Väst och den ukrainska verkligheten var skönjbar redan då.

Talet om att annekteringen av Krim skedde som reaktion på ”Majdankuppen” håller inte. För det första går det bara att tala om en ”statskupp” av extremhögern, eller ”maktövertagande”, om man struntar i all konkret analys av en massrörelse, som pågick i tre månader och hur den utvecklades. Eller ersätta den med en i Ryssland fabricerad karikatyr. Men de som strör omkring sig den sortens karikatyrer går inte längre att ta på allvar. För den som vill förstå något finns böcker och intervjuer med dem som var med och artiklar lätt tillgängliga online. Även Wikipedia går att använda.²

Samma personer som talar om att extremhögern gjorde en kupp i Kyiv hävdar också att Putin annekterade Krim som reaktion på den. Men annekteringen av Krim diskuterades och

¹ Se Putins tal (juli 2021), [Om den historiska enheten mellan ryssar och ukrainare](#), och artikelsamlingen [Vart går Ryssland? Olycksbådande ideologiska tendenser](#)

² På Marxistarkivet finns en utförlig redogörelse för [Majdanupproret 2013-14](#), som är ett utdrag ur Peter Johnsons bok *Ukraina i historien*. Se även svenska Wikipedia: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Euromajdan>

planerades innan Janukovitj störtades och segern för Majdan.³ Och inte bara Krim. Hela planen på att annektera de östra och södra *oblasterna* och låta dem gå igenom en fas som ”folkrepubliker” hade också synts till i ett dokument som diskuterades i den ryska president-administrationen mellan den 4 och 12 februari 2014 och i sin helhet publicerades i tidningen *Novaja Gazeta* den 26 februari 2015.⁴ Inledningsvis lyfter tidningen fram ett citat som säger allt: ”Vi anser det lämpligt att inleda ett införlivande med Ryssland av regionerna i öst.” Dokumentet börjar med tre iakttagelser: att Janukovitj gjort bankrutt, han höll snabbt på att förlora kontrollen över utvecklingen; att regeringen var paralyserad och att det saknades en grupp av politiska samtalspartners som Ryssland kunde förhandla med; och till sist att det var osannolik att någon sådan politisk grupp skulle komma ut av de planerade valen.

Vidare har vi nyligen kunnat ta del av Bill Clintons vittnesmål, där han återger ett samtal med Putin 2011. Där ska den senare ha sagt att han inte kunde gå med på den överenskommelse som Clinton gjort med Jeltsin. Det handlade om Budapestuppörelsen från 1994, där Ryssland, USA och Storbritannien garanterade Ukrainas suveränitet och gränser i utbyte mot att Ukraina överlämnade sina kärnvapen. Putin ska ha sagt, ”Jag håller inte med om det avtalet. Och jag godtar det inte. Och jag är inte bunden av det.” Clinton tillägger: ”Från den stunden visste jag att det bara var en tidsfråga.” Tre år i själva verket, innan Putin funnit rätta tillfället att göra vad han redan bestämt sig för.

För att sätta igång planen på ”införlivande” var det förstås nödvändigt att tillförsäkra sig om stöd från befolkningen. I sitt tal på Nato-toppmötet i Bukarest 2008, då han redan ifrågasatte den ukrainska statens legitimitet, nämnde Putin dels 17 miljoner ryskspråkiga i Ukraina, dels 17 miljoner ryssar. Det är tänkbart att han ansåg det vara samma sak. Och till och med att han trodde på sin egen propaganda om ”förföljelse av ryskspråkiga”. Men att vara ryskspråkig innebär inte att man är ryss. Man kan vara ryskspråkig och ukrainsk patriot. Det stod klart redan 2014, till och med i Donbas. Det finns många vittnesmål från ryska soldater om att de blev oerhört förvånade över den fientlighet de mötte från invånare i de ockuperade områdena. De hade trott på vad de fått höra, att de skulle välkomnas som befriare.

Utvidgningen av Nato

Motsvarigheten till Nato i Sovjetblocket var Warszawapakten, som bildades 1955. Östtyskland – Tyska Demokratiska Republiken (DDR) – som ingick upphörde att existera efter Tysklands återförening i oktober 1990. Men efter murens fall i november 1989, och till och med före de första fria valen i DDR i mars 1990, stod det klart att allt lutade mot en mer eller mindre snabb återförening. Frågan var bara: vilken sorts återförening? En möjlighet var ett enat och neutralt Tyskland. En annan var ett enat Tyskland och medlem av Nato, en lösning som framför allt USA ville se. Det var i samband med det som USA:s utrikesminister James Baker, i ett försök att komma framåt, i ett samtal med Gorbatsjov den 9 februari 1990 vädrade tanken på att ett enat Tyskland kunde få bli medlem av Nato, men att det i gengäld skulle lovas att Nato inte skulle avancera en tum till (”not an inch”) österut. Gorbatsjov var i stort enig. Dagen därpå framförde Baker båda alternativen till [Tysklands förbundskansler Helmut] Kohl, som sade sig föredras den andra lösningen. Hur processen sedan fortsatte känner vi till.⁵

Hela konstruktionen av denna version om ett löfte om att Nato lovat att inte utvidgas österut och att detta löfte brutits bygger på denna fras av Baker som fortfarande är omdiskuterad. Ett

³ Enligt ryssen Michail Zygar, i boken *Männen i Kreml* (s 378), hade man börjat utarbeta en ”konkret plan för vad man skulle göra med Krim ... redan i december 2013”.

⁴ Se [Early Memo Urged Moscow to Annex Crimea, Report Says](#) (*New York Times*), [The Ukraine Strategy Paper](#) och [Moscow planned to annex parts of Ukraine](#) för olika kommentarer till detta dokument. Se även föregående not.

⁵ Se [Natos utvidgning i Östeuropa – så gick den till](#) och [”En bro för mycket” – NATO efter muren](#).

löfte eller bara en hypotes? Något som bara gällde Tyskland eller hela Östeuropa? Säkert är att det aldrig funnits något skriftligt löfte. Putin själv beklagar detta och i sina intervjuer med Oliver Stone säger han att inget ”inget gjordes skriftligt ... i politik måste allt vara skriftligt”. Dessutom, även om något hade fästs i skrift behövde det inte ha inneburit något definitivt. Som Budapestuppgörelsen⁶ ... Diplomati och utrikespolitik baseras inte på löften, muntliga eller skriftliga, utan på formella avtal. Som också går att bryta, även om det sker ganska sällan, eftersom ingen vill ha att göra med en regim som systematiskt bryter ingångna avtal.

Det enda avtal som undertecknades var ”Avtalet om den slutliga uppgörelsen avseende Tyskland” från september 1990.⁷ Det skrevs under av de båda tyska staterna, plus Frankrike, Storbritannien, Sovjetunionen och USA. Det avtalet stipulerade att det varken skulle utplaceras icke tyska trupper eller kärnvapen på det tidigare DDR:s territorium. Vilket har respekterats.

På 25-årsdagen av Murens fall bekräftade Gorbatsjov att det inte funnits något löfte rörande utvidgning av Nato, att frågan inte ens diskuterats. Men han tillade att utvidgningen varit ”ett stort misstag” och ett brott mot ”andan” i vad som sagts 1990.

Historien om det svikna löftet, som ju är grunden för hela diskussionen om ett aggressivt och svekfullt Nato, baseras på en mening från en amerikansk politiker till presidenten i ett land, Sovjetunionen, som ingen av dem då misstänkte inte skulle existera knappt två år senare.

Amerikanerna hade inte bara missat att Sovjetunionen var på väg att upplösas, det var något de inte ens ville. De var fullt redo att göra upp med Gorbatsjovs Sovjetunionen. President George H W Bush var till och med från början emot självständighet för Ukraina, inte minst i sitt omtalade ”Chicken Kiev”-tal.⁸

Låt oss titta på relationerna mellan öst och väst vid denna tidpunkt. Redan 1991 hade Nord-atlantiska samarbetsrådet (NACC) bildats mellan medlemmarna av Nato och Warszawa-pakten. 1994 bildades Partnerskap för fred mellan medlemmarna av NACC och några till, bl a Kazakstan.

1993 skrev Jeltsin till Clinton: ”All eventuell integration av länder i Östeuropa i Nato innebär inte att alliansen automatiskt på något sätt skulle rikta sig mot Ryssland.” En Grundningsakt slöts mellan Nato och Ryssland, där det poängterades att Nato och Ryssland ”inte ser varandra som motståndare” och där Natos utvidgning sågs som ”en process som kommer att gå vidare”.

Allt detta skedde under Jeltsins tid vid makten. Detta tyder inte på att man var ute efter konfrontation eller att försvaga Ryssland, utan snarare sökande efter samarbete och integration i den internationella ordning som Väst dominerade.

Såg Putin annorlunda på det? Till att börja med skedde ingen brytning med Nato. Putin motsatte sig inte jämbördiga relationer med alliansen. Nato-ryska rådet bildades 2002. Samma år sade Putin följande på en presskonferens med Ukrainas president Leonid Kutjma: ”Jag är fullständigt övertygad om att Ukraina inte kommer att släpa efter i det växande samarbetet med Nato. Beslutet måste fattas av Nato och Ukraina. Det är en fråga som berör de båda parterna.” Och 2004 när sju länder anslöt sig till Nato: ”Alla länder har rätt att välja det alternativ man anser vara mest effektivt för att trygga den egna säkerheten.” I det läget gav Ryssland uttryck för viss oro, men betraktade egentligen inte Nato som något hot. Vad berodde förändringen på?

⁶ Ryssland mot Budapestuppgörelsen redan när man ockuperade Krim i början av 2014. Se <https://sv.wikipedia.org/wiki/Budapestuppgörelsen>

⁷ Svenska Wikipedia: [Två plus fyra-fördraget](#)

⁸ George H W Bush: [Chicken Kiev speech](#)

Från allra första början av sin mandatperiod, eller rent av före också, var Putin inriktad på att återställa ordningen i hemlandet (genom att markera sin egen auktoritet) och att återge Ryssland vad han ansåg vara dess rätta plats i världen. Till att börja med kan han mycket väl ha ansett att detta kunde ske inom ramen för goda ekonomiska och politiska relationer med USA och EU och till och med inom Nato. Och Väst var också helt inställt på att ha goda relationer med Ryssland. Men att gå med på någon rysk intressesfär, i den betydelse Putin gav den, framför allt i Europa, var det inte tal om.

Putin håller tal i München 2007 (foto: kremlin.ru, licens: CC BY 3.0)

Putin började nu ge prov på en mer kraftfull vokabulär, i synnerhet i sitt tal i München 2007⁹. Han fanns på plats vid Natos toppmöte i Bukarest 2008 och skärpte tonfallet genom att ifrågasätta Ukrainas legitimitet. Till och med efter blixtkriget mot Georgien 2008 deltog Ryssland 2011 i Natos militära övningar. Brytningen kom att fullbordas från 2014 med annekteringen av Krim och interventionen i Donbas. Och det var också vid den tidpunkten som anti-Nato stämningarna blev systematiska. Brytningen skedde inte på grund av Natos utvidgning, utan på grund av att Ryssland tillgrep våld mot Ukraina. Och detta våld kom till användning efter Majdanupproret, som alls inte var någon kupp, utan en rörelse med djup förankring, särskilt bland ungdomen.

Vad beträffar Ukraina godtog Ryssland aldrig landets självständighet. Till att börja med förlitade man sig på sin förmåga att politiskt kunna påverka händelseutvecklingen via politiska strömningar som var för starka band med Ryssland. Till detta måste fogas systematisk infiltration av statsapparaten i Ukraina, i synnerhet säkerhetsorganen, vars omfattning framgick 2014. Den första konfrontationen ägde rum 2004 med den så kallade "Orangea revolutionen"¹⁰, i själva verket en massrörelse mot valfusk. Den inträffade efter den "Rosa revolutionen" i Georgien och före "Tulpan-revolutionen" i Kirgizistan och var tillräcklig för att oroa Putin, som var rädd för att det skulle sprida sig. Det är orsaken till talet om "färgrevolutioner" där Washington hade sina fingrar med i laget. I Ukraina föreföll Janukovitjs väg till makten 2009 vara något som liknade återgång till det normala, men nästa händelse, Majdan, var en besvärligare historia för Ryssland.

⁹ Putins Münchental 10 februari 2007: <https://www.youtube.com/watch?v=hQ58Yv6kP44>

¹⁰ Svenska Wikipedia: [Orangea revolutionen](#)

Natos utvidgning skedde tämligen snabbt, till största delen mellan 1999 och 2009. Den låg förvisso i USA:s intresse, men sannolikt hade det mer att göra med att man ville stärka sina positioner i Europa än att man önskade någon konfrontation med Ryssland. Men vi får framför allt inte glömma, vilket vänstern i Väst ofta gör, vad de mest berörda parterna ansåg, dvs de som bodde i de länder som berördes. Medlemskap i Nato var inte bara något som den nya kapitalistiska eliten i de länderna drömde om, utan också uttryck för folkviljan. Vid en folkomröstning i Ungern röstade drygt 85 procent ”Ja” till Nato. Det finns ingen anledning att tro något annat än att medlemskap i Nato hade stöd av majoriteten överallt. Helt enkelt för att alla de länderna varit dominerade av Ryssland i decennier, och i en del fall i sekler.

Och vad beträffar att Nato ”inringat” Ryssland – men allvarligt talat. Det räcker med en titt på kartan. De tre länder som har längst gräns med Ryssland är Kina, Mongoliet och Kazakstan, inget av dem är medlem i Nato. Vad vi har idag, från Finland till Bulgarien, är en barriär, en försvarslinje. Och den linjen är försvar mot Ryssland, inte något hot mot det. Putin är inte rädd för att Nato ska attackera Ryssland. Ryssland har kärnvapen, vilket han aldrig låter bli att påminna oss om, och ingen kärnvapenmakt har någonsin blivit invaderad. Det som stör Putin är inte något militärt hot. Det är bara så, att om de länderna går med i EU och Nato vänder de också definitivt ryggen till Moskva och inlemmas i Väst.

Vapen till Ukraina

Ingen ifrågasätter att Ukraina fått vapen. Frågan är bara om det betyder att det som pågår idag därmed blir ett krig via ombud mellan Nato och Ryssland. Och för att det ska bli trovärdigt har det hittats på att Ukraina beväpnats och att detta krig planerats sedan 2014.

Men innan vi går in på den frågan ska vi ta jämförelsen med Vietnamkriget.

Vad var det krigets karaktär? Det var uppenbart ett nationellt befrielsekrig mot USA-imperialismen och dess vietnamesiska medhjälpare, fortsättningen på det första Indokina-kriget mot Frankrike. Fick Vietnam något stöd i sitt krig? Ja, man fick hjälp av Sovjetunionen och Kina.

Kinas militära hjälp började under senare delen av det första Indokinakriget. Till följd av den kinesiska revolutionen var hjälpen avsevärd och mycket betydelsefull mellan 1950 och 1954: gevär, automatgevär, granatkastare, artilleripjäser, osv. Efter Genève-avtalet 1954, då Vietnam delades, ville Kina inte ha något nytt krig. Men när vietnameserna fattade beslutet att återförena sitt land med vapenmakt fortsatte Kina att ge militärt stöd, vilket fortfarande var värdefullt under första delen av kriget, mellan 1959 och 1963. Kina skickade också trupper till Vietnam, framför allt för att försvara Hanoi och dess omgivning. Som mest deltog 170 000 kinesiska soldater 1967. Kring tusen kineser stupade i detta krig.

Under krigets hårdaste fas började sovjetisk hjälp spela en allt större roll kvantitativt och kvalitativt. Efter att USA 1964 trappat upp kriget spelade den sorts hjälp Sovjet stod för en avgörande roll, i synnerhet i försvaret av Nordvietnam mot USA:s bombangrepp. När Chrusjtjov störtats ökade det stödet oerhört. Den 17 november 1964 beslutade SUKP:s politbyrå att öka stödet till Vietnam. Den hjälpen bestod av stridsflygplan, radar, artilleri, luftvärn, handeldvapen, ammunition, livsmedel och medicin. 1965 tog Sovjet ytterligare ett steg genom att skicka luftvärnsrobotar och stridsflygplan. Dessutom fick Vietnam cirka 2 000 stridsvagnar samt helikoptrar och annan utrustning. Sovjetunionen skickade också 15 000 militära experter till Vietnam. I form av rådgivare, men också, särskilt i början, som direkta operatörer av luftvärnsförsvaret. Någon gång också som piloter. Vilket blev mindre nödvändigt när väl 5 000 vietnameser utbildats till piloter i Sovjetunionen. All denna utrustning och alla sovjetiska experter skickades till Nordvietnam. En del utrustning kom sedan att

hamna söderut. Men inte experterna. Sovjet ville undvika all eskalering och ville därför inte riskera någon direkt sovjetisk-amerikansk sammandrabbning.

USA förlorade 4 000 flygplan under kriget. Utan sovjetisk hjälp hade det varit svårt att tänka sig. Omfattningen av den sovjetiska hjälpen, men även den kinesiska, är slående. Naturligtvis handlade det om vapen av 1960-tals modell, långt mindre sofistikerade än idag. Men i sammanhanget säkerligen av större betydelse än de vapen Ukraina får idag.

Vietnamkriget sammanföll med den sino-sovjetiska schismen. Relationerna mellan de båda länderna var eländiga, 1969 var till och med en väpnad konflikt nära. Av nödvändighet, och inte utan spänningar, var de tvungna att samarbeta för att hjälpa vietnameserna. Men båda försökte dra in Vietnam i sin omlopps bana. Förändrade allt detta krigets karaktär? Nej. Det var fortfarande ett nationellt befrielsekrig. Omfattningen av den sovjetiska och kinesiska hjälpen, och de båda regimernas tänkbara motiv, förändrade inget.

Åter till Ukraina så. Som bilaga till artikeln har jag ett stycke från *Le Quotidien* i Luxemburg (baserat på uppgifter från Kiel-institutet): en bra sammanfattning av vapenleveranserna. Första konstaterande: vapnen blir faktiskt allt tyngre. Men i början, i februari-mars 2022 var de inte alls tunga. Allra först trodde amerikanerna, i likhet med ryssarna, i likhet med nästan alla andra, att ryssarna snabbt skulle inta Kyiv, Charkiv och andra större städer, och att ukrainarna på sin höjd skulle klara av att göra motstånd i väster och bedriva partisaner i övrigt. Det var orsaken till att USA ville evakuera Zelenskyj till Lviv eller rent av få honom att lämna landet. Mot alla förväntningar skulle det gå på ett helt annat sätt. Ryssarna tvingades retirera från den norra delen av landet. Därmed hade ukrainarna hemfört en första seger. Det var viktigt. Efter att ha visat vad de var kapabla till fick de tyngre vapen som behövdes i striderna i öster och söder.

Men en del vapen saknades fortfarande. Ukrainarna hade i månader krävt moderna stridsvagnar innan de fick några, och långt ifrån tillräckligt av dem. De har sedan i fjol fått kortdistansrobotar av typ HIMARS med en räckvidd av 70 kilometer. Därefter medeldistansrobotar (130 kilometer) och till sist i maj brittiska långdistans Storm Shadow. Det verkar som om de nu också kommer att få vad de krävt i månader: F-16 stridsflygplan. Under tiden får de klara sig med sovjetiskt tillverkade plan (givetvis, rejält moderniserade), som man erhållit från länder i Östeuropa. Bara helt nyligen sade Tyskland ja till att leverera fem MiGs som ingått i DDR:s arsenal, ett land som upphörde att existera 1990. Putin måste ha darrat ...

USA:s mål och agerande

USA har två intressen. Man vill verkligen hjälpa Ukraina att försvara sig; man vill inte att Ryssland ska ockupera det. Men samtidigt är man rädd för en eskalering med Ryssland, vilket förklarar långsamheten och tveksamheten med att leverera sofistikerade vapen. Det är också tänkbart att man vill undvika att Ryssland lider totalt militärt nederlag av fruktan för destabiliserande konsekvenser och i stället kan tänka sig låta dem komma undan lindrigare eller till och med låta dem behålla en del territoriella vinster. Men detta hänger också på styrkebalansen på slagfältet. Men om blockeringen av leveranser av den sortens vapen ser ut att börja hävas, om än långsamt, beror det inte bara på trycket från Ukraina och en del andra länder, utan också på ryssarnas agerande. Bortsett från att sätta in kärnvapen har de gjort nästan allt, inklusive attacker på infrastruktur och civila mål, för att inte tala om de brott de begått i de ockuperade områdena.

Det bör emellertid tilläggas att långsamheten i leveranser från en del länder också kan ha logistiska orsaker. För tvärtemot en del ”campister”/pacifisters påståenden om att Nato ägnat sig åt permanent militarisering är sanningen den att de flesta av Natos medlemsländer rejält

minskat både militär personal och militära utgifter sedan kalla kriget avslutades. Detta gäller särskilt Tyskland.

En granskning av period mellan 2014 och 2022 är ganska bestickande. Vi befinner oss långt från bilden av ett Nato som beväpnat Ukraina mot Ryssland. Under Obamas tid som president, fram till 2017, var USA:s sammanlagda vapenleveranser till Ukraina lika med noll. Det var Obamas politik. Och eftersom USA visade vägen följde Nato-medlemmarna i Västeuropa efter. I september 2014 deltog Ukrainas dåvarande president Porosjenko på Natos extrainsatta toppmöte i Wales.¹¹ Han bad om vapen men fick åka därifrån tomhänt. Bara några länder i Östeuropa, framför allt Polen, levererade en del vapen, men i små kvantiteter. Efter viss tvekan försåg Trump Ukraina med pansarrobotar av typ Javelin: en första leverans skedde 2018 och sedan följde andra 2019 och 2021. Men först 2020 fick Ukraina tillstånd att sätta in dem vid fronten i Donbas.

Natos toppmöte i Wales var tänkt som en väckarklocka och tvinga medlemsländerna att öka sina militärutgifter till två procent av BNP. Det måste konstateras att responsen var tämligen ljummen. Det krävdes ett 24 februari för att något skulle börja ske.

Minskavtalen

USA:s reaktion efter 2014 innebar långt ifrån några förberedelser för krig, snarare drev man på för att Ukraina skulle komma överens med Ryssland inom ramen för de beryktade Minskavtalen, som Frankrike och Tyskland fick i uppdrag att förverkliga. De avtalen hade Ryssland 2014-15 påtvingat Ukraina utifrån en militär styrkebalans som var ogynnsam för ukrainarna. Förutom sina motsägelser och dubbeltydigheter hade de, enligt Wolfgang Sporrer, en diplomat som arbetade för OSCE och var delaktig i Minskprocessen, en än större svaghet:¹² De gick inte till roten med konflikten. Enligt honom var orsaken Rysslands önskan att påverka Ukrainas inrikespolitik och internationella relationer. Den grundläggande konflikten stod mellan Moskva och Kyiv. Problemet Donbas var i sig möjligt att lösa. Men för Ryssland utgjorde ”folkrepublikerna” ett användbart påtryckningsmedel på Ukraina.

Samtidigt som USA och Nato vägrade skicka vapen levererade man annan militär utrustning – hjälmar, kängor, skottsäkra västar, mörkerkikare, datautrustning, osv. Men man gjorde också något mer betydelsefullt: man utbildade den ukrainska armén. Och det i seriös mening. 2015 pågick tre större utbildningsprogram under ledning av USA, Kanada och Storbritannien. Sammanlagt fick drygt 70 000 ukrainska militärer ta del av dessa program. Nato var således redo att förse Ukraina med vad man saknat 2014, en modern armé värd sitt namn. Men inte med de vapen som behövdes. Om så skett kunde det pågående kriget ha förkortats eller rent av förhindrats.

Sammanfattningsvis går det att säga att USA och, än mer, en del av dess allierade (framför allt Frankrike och Tyskland) fortfarande bär en del ansvar för det krig som nu pågår. Men inte i betydelsen att man varit drivande bakom kriget. Snarare tvärtom. De envisades bortom allt förnuft med att betrakta Putins regim som en rationell, ansvarsfull och pålitlig partner. Ändå hade inte varningstecknen saknats. Tjetjenien på 1990-talet och senare Georgien, Syrien, Krim, Donbas. Det går rent av att påstå att Västs reaktioner i alla de sammanhangen fick Putin att tro att han lugnt kunde invadera Ukraina 2022. Dessutom kan det vara så att han fått rätt om ”specialoperationen” gått lika bra som han tänkt sig.

¹¹ [Wales Summit Declaration](#)

¹² Jakobin: [Why the Minsk Agreements Failed in Ukraine](#)

Vänsterns splittring

Den radikala vänstern i Europa är djupt splittrad om Ukraina. Det handlar inte bara om en ideologisk strid om hur man ska agera politiskt. Och det handlar inte om splittring av vänstern mellan olika länder, ofta finns stora motsättningar inom vänstern i ett och samma land.

Det går att identifiera tre viktigare strömningar: den internationalistiska strömningen, den ”campistiska” och den pacifistiska.

Den förstnämnda är klart solidarisk med Ukraina. Den stöder landets motståndskamp mot den ryska invasionen. I många fall innebär detta också stöd till vapenleveranser men som minst ställer man sig i varje fall klart bakom kravet på att de ryska trupperna villkorslöst ska dras tillbaka från Ukraina. Och även, så lång möjligt, leveranser av materiell hjälp.

Den ”campistiska” strömningen hävdar att huvudorsaken till kriget, eller i varje fall en viktig orsak, är Natos utvidgning österut, vilket fått den att skylta över Rysslands skuld till kriget, utan att alldeles helt förneka detta. I allmänhet kräver denna strömning eldupphör och förhandlingar. Utan villkor och emellanåt med utgångspunkt i de rådande frontlinjerna. Och endera vägrar man att stödja vapenleveranser eller kräver till och med att de ska förbjudas. Givetvis är denna ståndpunkt objektivt pro-rysk. Följden skulle bli att tvinga Ukraina att förhandla från en svag position. En del campister medger också detta med hänvisning till att kampen mot Nato går först. Andra gömmer sig bakom tvivelaktiga krav på fred, för att uttrycka det milt.

Den pacifistiska strömningen är i princip mot krig och utgår från en önskan om att få ett snabbt slut på kriget. Man delar inte nödvändigtvis ”campisternas” uppfattning. Men det blir ändå ofta fallet eftersom många fredsrörelser i Västeuropa har sitt ursprung i kalla krigets epok och då hade en inriktning mot USA-imperialismen och Nato. Men oavsett om det beror på ”campism” eller bara på en ärlig önskan om fred hamnar de ofta på samma positioner som ”campisterna”: eldupphör, förhandlingar, inga vapenleveranser.

Vad beror dessa motsättningar på? Först kan vi titta på ”campisterna”. En del kamrater undrar varför vi kallar dem ”campister”. Och vi får tillstå att det finns en ironisk knorr där. Under kalla kriget fanns ju verkligen två läger: Sovjetlägret, som kallade sig det socialistiska lägret, och Natolägret, som kallade sig det demokratiska lägret och som andra med rätta kallade det imperialistiska lägret. Idag finns inget läger som gör anspråk på att vara socialistiskt. Ingen kan påstå att Ryssland skulle vara socialistiskt eller ens progressivt och de länder som röstar med ryssarna i FN är lika omöjliga att försvara, om inte i själva verket än värre: Nordkorea, Syrien, Iran, Eritrea, Nicaragua.

Vad beträffar kvantiteten har majoriteten av ”campisterna” sin bakgrund i kommunistpartierna, eller har fått sin skolning där. Vilket inte innebär att alla kommunister är ”campister” eller att alla ”campister” är kommunister. Det finns ytterligare en grund till ”campismen”, bland dem som bekämpat USA:s krig efter 1991. Men oavsett om grunden ligger före eller efter 1989-91 blir resultatet detsamma: en förstelnad, och egentligen dogmatisk och sekteristisk, syn på världen. Den konkreta bedömning av konkreta situationer som Lenin satte så högt behövs inte. Under alla omständigheter är USA-imperialismen huvudfienden. Det räcker med att lägga det rastret över alla situationer och vanställa verkligheten efter eget skön. Till exempel genom att kräva hemtagande av något hundratal USA-soldater från Syrien, utan att med ett ord nämna ryska eller iranska trupper och deras aktiva insatser i Assads krig mot de syriska och kurdiska folken.

Ärliga pacifister, i motsats till ”campister” som döljer sig bakom krav om fred, är något annat. De kan betecknas som naiva. I en intervju med *Mediapart* i början av kriget konstaterade den franske filosofen Étienne Balibar, en stark anhängare av Ukraina, följande: ”Pacifism är inget

alternativ”.¹³ I själva verket är pacifism aldrig något alternativ i krig. Att så fort som möjligt försöka få slut på kriget, utan hänsyn till sammanhanget, kan få ödesdigra konsekvenser. Att i fredstid bedriva kampanjer mot krig kan vara ganska respektabelt, utan att för den skull vara effektivt. Upplysningskampanjer och protester mot kärnvapen är mer än värdefullt.

Vad kännetecknar den *internationalistiska strömningens* syn på kriget? Just att göra en konkret analys, att definiera krigets karaktär. Om det rör sig om ett nationellt befrielsekrig eller ett nationellt försvarskrig; stöd åt dem som slåss mot förtrycket. Stöd åt de förtryckta och utsugna och stöd till deras motstånd och deras rätt till självbestämmande. I just det nu pågående kriget handlar det om ett försvarskrig, nationellt och demokratiskt. Vänstern i Ukraina har därför tusen gånger rätt att försvara sitt land. Den riktiga vänstern i Ukraina, inte den pro-ryska ”vänstern”. I förbigående kan vi åter hänvisa till Lenin, som ska ha varit mot parollen om försvar av fosterlandet. Det stämmer inte. 1914 motsatte han sig att den parollen användes för att rättfärdiga stöd åt den egna imperialismen. Men han var inte mot parollen i sig när det handlade om nationella krig, vilket han klargjorde senare.

Vi kan tillägga att internationalisterna inte kommer med pekpinna från åskådarpåls till dem som strider. Idag ser vi hur ”campister” och pacifister inte nöjer sig med krav på eldupphör och förhandlingar. De kräver också att ukrainarna ska göra eftergifter, kompromissa och ta hänsyn till Rysslands intressen. ”Campisterna” är värst och deras råd kommer vanligen från bekväma positioner i länder inom den imperialistiska kärnan av EU. Frågan är vad de har för politisk och moralisk rätt till det. Det är betryggande att de möter allt mindre respekt och trovärdighet i Östeuropa.

Appendix: Allt tyngre vapen

Ur *Le Quotidien* (Luxemburg), 30 mars 2023

De senaste leveranserna av stridsvagnar och långdistansrobotar visar hur Väst anpassar sig till Kyivs behov.

Från början av den ryska invasionen i februari 2022 har Ukraina tillgodogjort sig leveranser av vapenleveranser från Väst. Mellan februari och mars fick de drygt 40 000 låta vapen, 17 000, 17 000 *manpads* – bärbara luftvärnssystem – samt utrustning (25 000 hjälmar, 30 000 skottsäkra västar), osv, enligt uppgifter från Kiel-institutet, som sedan krigets början gjort en förteckning över utlovade och levererade vapen till Ukraina. Grekland har skickat 20 000 Kalasjnikovs AK-47, USA 6 000 *manpads*, 5 000 Colt M4 karbider och 2 000 bärbara pansarvärnsrobotar av Javelin-typ, Sverige 10 000 *manpads*, Tjeckien 5 000 Vz58 automatkarbiner och 320 Vz59 automatgevär.

I ett nödläge går det lätt att leverera sådana lätta vapen och utrustning, plocka ihop dem och förflytta dem på slagfältet. På grund av det hårda motståndet i Kyiv och Charkiv, landets näst största stad, retirerade den ryska armén i slutet av mars för att fokusera på områdena i Donbas och i söder.

I april började leveranser av artilleri (haubitsar, raketgevär, osv) i stånd att nå bakom fiendelinjerna och nå ammunitionslager och blockera ryska logistiska kedjor. Fram till hösten levererades 321 haubitsar, bl a 18 franska Caesar-pjäser, 120 infanterifordon, 49 multipla raketgevär, 24 stridshelikoptrar, över 1 000 amerikanska drönare, samt 280 Sovjet tillverkade stridsvagnar, i huvudsak från Polen, och som Ukrainas armé är van vid att hantera.

¹³ Se: [How Will Russia's War on Ukraine End?](#) An Interview With Étienne Balibar, Silvia Federici, Michael Löwy

Pansar anländer

Trots reträtten till landets östra och södra delar har Ryssland genomfört vågor av luftattacker (kamikaze-missiler och drönare) mot infrastruktur på energiområdet och i städerna, långt bakom fronten. För att kunna hantera detta bad ukrainarna om missilsystem för luftförsvaret. USA har levererat åtta system, Storbritannien sex, Spanien fyra och Tyskland ett. Washington gav nyligen med sig och gick med på att leverera sitt Patriot luftvärnssystem, vilket anser vara det bästa Väst.

De senaste månaderna har skyttegravskrig pågått i Bachmut och Ukraina oroade sig för en större offensiv när nya värnpliktiga anlände. Mot denna bakgrund fick Kyiv tunga och moderna västliga stridsvagnar, vilket man länge krävt, för att kunna ta initiativet och komma ur utnötningskriget. I slutet av januari lovade flera västländer att leverera dem: Washington meddelade att man skulle skicka Abrams-stridsvagnar¹⁴, London Challenger 2s, Berlin Leopard 2s, som anses vara bland de bästa i världen. Att Tyskland gett grönt ljus har gjort att andra länder lovat skicka Leopard 2s och Polen har levererat 14.

Hittills har Kyiv bara haft sovjettillverkade stridsvagnar och många av dem har gått förlorade. Västliga stridsvagnar är bättre teknologiskt med mer precisa spaningssystem och elektronik ombord ... Nyligen bekräftades de första leveranserna av pansarfordon från London, Washington och Berlin.

De långdistansrobotar av typ GLSDB som USA utlovade i början av februari har också levererats, enligt ryska uppgifter som Kyiv inte dementerat. Ukraina anser att dessa robotar, med en räckvidd på uppemot 150 kilometer, är avgörande för nästa motoffensiv och för att kunna hota ryska ställningar långt bakom frontlinjerna.

Översättning från engelska: Björn Erik Rosin

Lästips

Peter Johnsson: [Majdanupproret 2013-14](#) (bokutdrag)

Om Nato-utvidgningen:

Gary Dagorn: [Natos utvidgning i Östeuropa – så gick den till](#)

Fred Kaplan: [”En bro för mycket” – NATO efter muren](#)

Om intressesfärer:

Benny Andersson: [Stormakternas favoritteori är inget för vänstern](#) och [Kan intressesfärer skapa fred i vår tid?](#)

Erik Melander: [Hur uppnå fred av hög kvalitet?](#)

Vänstern och Ukraina:

Bill Fletcher, Jr & Elly Leary: [Hitta rätt inom vänsterns debatt om Ukraina](#)

Boris Kagarlitskij: [En vädjan till mina progressiva vänner i väst](#)

Chris Maisano: [Vad säger den europeiska vänstern om Ukrainakriget?](#)

Dale T McKinley: [Internationalism och kriget i Ukraina – hyckleriet i delar av vänstern](#)

Achain Vanaik: [Vänsterns splittring i Ukraina-frågan](#)

[Ukraina-debatt i Sverige](#) (artikelsamlingar)

---

¹⁴ Dessa är fortfarande (i slutet av juli 2023) inte levererade